

אנציקלופדיה תלמודית בדרך שלושים ותשעה

— |

| —

— |

| —

אנציקלופדיה תלמודית

לעניני הלכה

מיסודו ויצירתו של הרב מאיר ברלין

בעריכת הרב שלמה יוסף זיין

ברך שלושים ותשעה

מגו דנחתא – מהלך

הוצאת אנציקלופדיה תלמודית בע"מ חל"צ / ירושלים

"יד הרב הרצוג" – איחוד מפעלים תורתיים-ספרותיים

ה'תשע"ז

יוצא לאור

בסיוע

משרד התרבות / מינהל התרבות - המחלקה למכוני מחקר תורניים

ובסיוע

קרן אברדיין (Aberdeen) באנגליה

סידור ועימוד: הרב שלמה רקובסקי

להערות ולעדכונים על האנצ"ת נא לפנות למייל talmudit.hearot@gmail.com

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאכסן במאגר מידע, לסדר

או לקלוט בכל דרך ובכל אמצעי אלקטרוני אופטי מכני או אחר –

מהחומר שבספר זה, אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

מסת"ב 8-034-445-965-978

נדפס בישראל תשע"ז – (2017) 5777 Printed in Israel

כל הזכויות שמורות להוצאה, כולל זכויות התרגום והקיצור

הוצאת אנציקלופדיה תלמודית בע"מ חל"צ

יד הרב הרצוג, רחוב שמואל הנגיד 30, ת.ד. 71111, ירושלים 9171002

אנציקלופדיה תלמודית לעניני הלכה

(בסוגריים: שנות הפעילות במערכת האנציקלופדיה התלמודית)

היוזם והמייסד

הרב מאיר ברלין (תש"ג-תש"ט)

המייסד, העורך הראשי הראשון, ומתווה הדרך

הרב שלמה יוסף זיין (תש"ג-תשל"ח)

עורכים וראשי המערכת

הרב אפרים בורודיאנסקי (תש"ז-תש"נ) הרב שמעון סטרליץ (תש"ג-תשט"ו)

הרב יונה מרצבך (תש"ג-תשמ"א) הרב אברהם פרבשטיין (תשי"ז-תשנ"ז)

הרב בנימין צב"י רבינוביץ-תאומים הרב מאיר דוד בן-שם (תשכ"א-תשס"ט)
(תש"ג-תשל"ד)

הרב רפאל שמואלביץ (תשכ"ז-תשס"ט)

הרב יהושע הוטנר

מנכ"ל וראש מוסדות יד הרב הרצוג (תש"ג-תשס"ט)

הרב יוסף הכהן קליין

סמנכ"ל ומרכז המערכת (תשט"ו-תשמ"ו)

הרב אהרן באט

סמנכ"ל (תשמ"ז-תשע"א)

הרב אורי דסברג

סמנכ"ל ומרכז המערכת (תשל"ז-תשמ"ג, תשנ"ז-תשע"א)

הרב יהודה גור

מרכז המערכת

(תש"ב-תשי"ז)

הרב חיים רוטמן

מרכז המערכת

(תשמ"ז-תשנ"ז)

המשתתפים בכרך זה

עורך ראשי
הרב זלמן נחמיה גולדברג
מנהל כללי
הרב פרופ' אברהם שטינברג
ראש המערכת
הרב מאיר שמואלביץ

הרב יצחק גולדשטיין ז"ל	הרב סער מיזל	הרב אליעזר שמואלביץ	הרב נפתלי ארלנגר	הרב שאול ליברמן
הרב ישראל יצחק אליאך	הרב יצחק מיזל	הרב יעקב פינדרוס	הרב חיים וינקלר	
הרב יהונתן אוישנסקי	הרב נתנאל איל	הרב מאיר בראלי	הרב אריה גולדשמידט	הרב בצלאל דבליצקי
הרב יוסף וינברגר	הרב נתנאל ולדנברג	הרב יצחק ורטהיימר	הרב דניאל יצחקי	הרב אריה כץ
הרב נהוראי מיזל	הרב שמעון נתנאל מרדר	הרב מאיר סגל	הרב חיים רוטלוי	הרב משה רפאלי
הרב אפרים זאב	הרב דוד בן דוד	הרב יוסף שלמה לוי	הרב שלמה רקובסקי	הרב אריאל רוטנברג
הרב דב מועד הרב עמנואל קוסובסקי הרב יהודה קופרברג הרב ישראל שציפנסקי				
הרב עמנואל גרוסברג הרב ישראל הירשמן הרב אליהו חזן הרב חיים יגלניק				
הרב דוד ארנובסקי מזכיר המערכת וספרן				
הרב שלמה רקובסקי עריכה לשונית והוצאה לאור				

בהכנת כרך זה השתתפו אף חלק מלומדי בית המדרש
ללימוד כתיבה תורנית ע"ש דב פרידברג
ראש בית המדרש
הרב סער מיזל

הרב אריאל רוטנברג	הרב יוסף שלמה לוי	הרב יחיאל בן דוד	הרב אפרים זאב אברמוביץ
----------------------	----------------------	---------------------	---------------------------

מהדורה זו של האנציקלופדיה התלמודית
מוקדשת לזכרו הברוך של הנדיב
ר' שמואל בן יהושע אליהו רוהר ז"ל

התחנך בברלין שבגרמניה, ובנה את חייו לאחר מלחמת העולם השנייה
בקלומביה ואחר כך בארה"ב.
בהיותו איש מעש, בעל חזון, נדיב לב,
אוהב כל יהודי, ומאדיר תורה,
הוא החיה וחיזק את צמיחת החיים היהודיים בקהילות אין ספור בכל קצוי תבל.

ת.נ.צ.ב.ה.

מוקדש באהבה על ידי ילדיו
יקותיאל יהודה ופעסל לאה רוהר
ד"ר שמואל יצחק וצ'רנה כ"ץ
משה ולאה טבצניק
מיאמי וניו-יורק, ארה"ב

מהדורה זאת של
האנציקלופדיה התלמודית
נושאת את שמה,
ובאה לתת כבוד לזכרה של
שרה (שרלוט) **רוהר** (לבית קסטנר)

נולדה במוקצ'יו, צ'כוסלובקיה, למשפחה חסידיית ידועה ונכבדה.
ניצלה מלהבות השואה, והקימה באלגנטיות,
בחן, באהבה ובמסירות בלתי נידלת, משפחה ענפה,
תחילה בקולומביה, ואחר כך בארה"ב.
נשאה חן בעיני כל רואיה.
זכתה לראות את כל ילדיה עוסקים בצרכי ציבור באמונה
להפצת תורה ואהבת ישראל לתפארת העם היהודי.
ת.נ.צ.ב.ה.

מוקדש באהבה על ידי משפחת רוהר
שמואל (סמי) רוהר ז"ל
יקותיאל יהודה ופעסל לאה רוהר
ד"ר שמואל יצחק וצ'רנה כ"ץ
משה ולאה טבצניק
מיאמי וניו-יורק, ארה"ב

כרך זה של האנציקלופדיה התלמודית
מוקדש בהערכה ובהוקרה רבה

לנדיבים הנכבדים

רבי דב פרידברג נ"י וגב' ננסי פרידברג ת'

על שנדבם לבם להעלות תרומה גדולה וחשובה
לאנציקלופדיה התלמודית

זכרון עולם בהיכל ה'

כרך זה מוקדש

לאמי מורתי גיטא בינה הרצוג ע"ה

בת ר' זאב וואלף יחיאל ז"ל

נו"נ הגה"ק רבי אברהם מטשעכינוב זצוקלה"ה

ביתה וליבה היו פתוחים לרוחה

נקראה בשם טובה

וכשמה היתה - טובה לכל

נתרם על ידי

בנה יעקב ורעיתו חיה שולמית הרצוג

"ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם"

רשימת ההקדשות לפי סדר הכרכים לכבוד או לזכר אישים על ידי בני משפחותיהם או בני קהילותיהם

כרך א **נתרם על ידי:** הרב אליעזר סילבר, סינסינטי. מר אברהם כהן, ניו יורק. מר אברהם מזור, ניו יורק. מר ב. אברמס, יוהניסבורג. יורשי חיים כהן, תל אביב-ניו יורק. מר י. ל. מר יעקב שפירא, ראשון לציון. מר יצחק ברמן, ניו יורק. מר ישראל טייבר, תל אביב. מר מ.ד. מגיד, תל אביב. מר נפתלי הולנדר, ניו יורק. מר נ. ז. ויליאמס, לונדון. מר נ. קירשנר, יוהניסבורג. מר שמ. זקס, תל אביב.

הוקדש לכבוד: הרב צמח זמברובסקי, מונטריאול.

הוקדש לזכר: הרב ד"ר יעקב דוד הלוי הרצוג ז"ל, ממייסדי יד הרב הרצוג.

כרך ב **הוקדש לזכר:** הרב מאיר בר-אילן ז"ל, מייסד האנציקלופדיה התלמודית.

הוקדש לזכר: ר' משה ב"ר נחום צבי ושרה פייגא סנדלר ז"ל. על ידי: בנם מר ירחמיאל חיים סנדלר, לוס אנג'לס, קליפורניה.

הוקדש לזכר: מר אברהם מלצר ז"ל, ניו יורק. על ידי: רעייתו הגב' פלורנס מלצר. והבנים: אירווינג ואניטה מלצר ומשפחתם רוברט ומירל מלצר ומשפחתם ברוס ומרילין מלצר ומשפחתם והבת גלה ופיליפ ברודנר ומשפחתם.

כרך ג **הוקדש לזכר:** ר' יעקב יהודה (יוליוס) ז"ל. על ידי: הוריו ואחיו ר' אליהו חיים הלוי נירנשטיין ומשפחתו, ניו-יורק.

הוקדש לכבוד: בית הכנסת "אנשי שלום" בשיקאגו.

הוקדש לזכר: ר' אליהו חיים הלוי נירנשטיין ז"ל, ניו-יורק. על ידי: בנו ד"ר שלמה ניר - נירנשטיין, ניו-יורק – ירושלים.

הוקדש לזכר: הרב אשר פויכטוונגר ז"ל, גרמניה-לטשווארט-ירושלים. על ידי: רעייתו פרחא.

כרך ד **הוקדש לכבוד:** הרב צמח זמברובסקי, מונטריאול, קנדה. על ידי: הסתדרות המזרחי בקנדה.

הוקדש לזכר: אשר וחנה מאירהוף ז"ל. על ידי: קרן יוסף מאירהוף, בלטימור, מרילנד.

הוקדש לזכר: הרב ר' ישראל פרנקפורטר (פאריס) הי"ד ורעייתו הרבנית וויטעל הי"ד. ורבי יעקב לאקס הי"ד ורעייתו בעלא לאקס ע"ה. על ידי: בניהם הרב זכריה פרנקפורטר ורעייתו נעשע לאה לבית לאקס, טרוא – ירושלים.

- הוקדש לכבוד:** ר' יעקב לסלוי. **על ידי:** חברה קדישא גחש"א לתל-אביב-יפו.
- הוקדש לזכר:** ר' יחזקאל ברכפלד ורעיתו ז"ל, אנטוורפן, בלגיה. **על ידי:** בני משפחתם.
- כרך ה** **הוקדש לזכר:** גב' מינא בר ר' שמואל ע"ה. **על ידי:** בעלה ר' יוסף וואלינסקי, וויניפג – קנדה.
- הוקדש לכבוד:** ר' יוסף ורעיתו חוה לאה וואלינסקי, וויניפג – קנדה.
- הוקדש לזכר:** מרת לאה קרופניק ע"ה אשת מר שמשון קרופניק. **על ידי:** משה אספורמס ורעיתו, קנדה.
- הוקדש לזכר:** הרבנית לאה נעשא פרנקפורטר ע"ה. **על ידי:** בעלה הרב זכריה פרנקפורטר, פאריס – ירושלים.
- כרך ו** **הוקדש לכבוד:** מר מנחם ברסלר שיקאגו.
- הוקדש לזכר:** ר' יקותיאל אריה ויוכבד מלמד הי"ד ווילקומיר, ליטא, ובנם ר' מרדכי צבי מלמד הי"ד ורעיתו מרים לבית זק הי"ד, קובנה, ליטא. **על ידי:** בנם ונכדם אברהם מלמד, ניר עציון ומשפחות מלמד-כנוביץ, תל-אביב-פאריס.
- הוקדש לכבוד ולזכר:** מר אברהם מלצר ע"ה, ניו יורק, נלב"ע כ"ט באלול תשמ"ה. **על ידי:** פלורנס מלצר והבנים: אירווינג ואניטה מלצר ומשפחתם רוברט ומירל מלצר ומשפחתם ברוס ומרילין מלצר ומשפחתם והבת גלה ופיליפ ברודנר ומשפחתם.
- כרך ז** **הוקדש לזכר:** ר' משה מנחם ב"ר נפתלי שטרן ז"ל ואשתו מרת קענדל בת ר' יהודה ז"ל, פולדה (גרמניה). **על ידי:** בנם וכלתם מר מנחם (גוסטאו) ואשתו יטל בת ר' שלמה ובניהם משה מנחם, מאירה וצבי.
- הוקדש לכבוד:** האדמו"ר יעקב פרלוב בהרה"צ ר' יהודה אריה זצ"ל, האדמו"ר מנובומינסק, ניו יורק.
- הוקדש לזכר:** הברון והברונית רוברט דה רוטשילד ז"ל, פאריס.
- הוקדש לזכר:** מר קרול ריזפלד ז"ל תל אביב ולכבוד רעיתו הגב' אלה ריזפלד. **על ידי:** קרן קרול ואלה ריזפלד, תל-אביב.
- כרך ח** **הוקדש לכבוד:** משה מנחם (סטיבן) שטרן, לרגל הגיעו למצוות. **על ידי:** הוריו מר מנחם (גוסטב) שטרן ורעיתו, ניו-יורק.
- הוקדש לזכר:** ד"ר אסטורא מאיר ז"ל מילאנו, איטליה. **על ידי:** אשתו, בנו בנותיו וחתניו.

- כרך ט** **הוקדש לכבוד :** מר מנחם (גוסטב) שטרן ורעיתו גיטל ובניהם משה מנחם, מאירה וצבי, ניו-יורק.
- הוקדש לכבוד :** נח ושרה-לאה גולדשמיד, ניו-יורק.
- כרך י** **הוקדש לכבוד :** האחים צבי (הארי) ואבא שרמן, קארדיף, אנגליה.
- הוקדש לזכר :** ר' יהודה אריה ב"ר משה אליעזר הלוי ז"ל ומרת שרה ב"ר צבי זאב ע"ה.
על ידי : בנם וכלתם מר דוד ושרה אבלס, ניו-יורק מיאמי ביטש.
- הוקדש לזכר :** ר' פסח אריה לוי ז"ל ורעיתו מינה ע"ה לבית פליישמן, טורונטו, קנדה. **על ידי :** ילדיהם אשר לוי, מיאמי, שמואל גרשון לוי, ירושלים, לאה וייזנפלד, דטרויט, משה דוב לוי, וינדזור, קנדה, טובה דבורה מאקסון, דטרויט, מטלה רוטנברג, טורונטו, שרה איטה גודפריי, טורונטו, רבקה יונג בראון, ווילקס בארר, אברהם אבא לוי, דטרויט, שלמה דוד לוי, דטרויט.
- הוקדש לזכר :** ר' חיים בסין ורעיתו מרים בסין, קנדה. **על ידי :** בתם ובניהם.
- כרך יא** **הוקדש לזכר :** ר' יהושע קרופניק ז"ל, שיקאגו. **על ידי :** מר שמשון קרופניק ורעיתו וקבוצת ידידי המנוח.
- הוקדש לזכר :** הרב זאב דרייזין ז"ל ניו-יורק - תל-אביב. **על ידי :** אשתו חוה ובניו ישי, שרה ואלישע ומשפחותיהם, רמת גן, אחיו הרב נחום דרייזין ורעיתו בלטימור - ירושלים, גיטתו מיכלה דרייזין ובניה, אוטבה, קנדה, אחותו עטיל ובעלה הרב חיים מנחם לויטס, מונטריאל - ירושלים. בן אחותו דוד לויטס ורעיתו, מונטריאל, מר רלף זביטסקי ורעיתו, מונטריאל, מר יעקב יצחק קרמינר ורעיתו, מונטריאל.
- הוקדש לזכר :** הלל ובינה אפלמן ז"ל ויצחק יעקב וחנה-מלכה אדלר ז"ל. **על ידי :** בניהם יוסף ופלורנס אפלמן, מונסי, ניו יורק, ונכדיהם קרן וישראל מרדכי גוטמן, טמי ודוד זושע כ"ץ שערי אפלמן, ואביבה אפלמן.
- כרך יב** **הוקדש לזכר :** הרב יעקב גורדון ז"ל, טורונטו, קנדה. **על ידי :** ועד קרן הזכרון ע"ש הרב יעקב גורדון ז"ל למען האנציקלופדיה התלמודית.
- הוקדש לזכר :** ד"ר מנוח ל. ביאליק ז"ל, ניו-יורק. **על ידי :** צפורה ואברהם בדנר, ניו-יורק.
- הוקדש לזכר :** ר' שמעון ב"ר אברהם דוב נוסבוים ז"ל ורעיתו ינטה בת ר' יצחק ע"ה, ניו-יורק. **על ידי :** בניהם נורמה וצ'רלס נוסבוים ונכדיהם, ולזכר ר' אהרן ב"ר אברהם אשר למל הוכברג ז"ל ורעיתו שרה עטל בת ר' דוד ע"ה, ניו-יורק.
- הוקדש לזכר :** רפאל צבי ושרה עזרילביץ. **על ידי :** בנם דוד עזריאלי ומשפחתו, קנדה - ישראל.
- כרך יג** **הוקדש לזכר :** הרב דב אריה (ברנרד) לוינטל ז"ל, הרב הראשי לפילדלפיה. **על ידי :** ועד הזכרון ע"ש הרב רד"א לוינטל ז"ל למען האנציקלופדיה התלמודית פילדלפיה.

- הוקדש לכבוד :** הגב' יהודית וולדבוים ניו-יורק. **על ידי :** בניה ונכדיה.
- הוקדש לזכר :** הרה"ג החכם סלימאן דוד ששון זצ"ל, לונדון - ליטשוורת - ירושלים. **על ידי :** רעיתו ובניו
- כרך יד** **הוקדש לזכר :** מר שמואל א. שונברון ז"ל, ניו-יורק. **על ידי :** נאמני עזבונו.
- הוקדש לזכר :** ר' משה ב"ר שמחה בונם בלפר ז"ל, ניו-יורק. **על ידי :** אשתו, בניו ואחיו.
- הוקדש לזכר :** הרב ישעיהו יצחק בה"ר ישראל יצחק הלוי בלאט ז"ל. **על ידי :** רעיתו הרבנית פנינה רבקה בלאט, מיאמי-ביטש.
- כרך טו** **הוקדש לזכר :** הרב ר' אברהם נחמן שווארץ ז"ל, ולזכר בנו ד"ר יוסף שווארץ ז"ל. **על ידי :** ועד הזכרון ע"ש הרב רא"נ שווארץ ז"ל וד"ר יוסף שווארץ ז"ל.
- הוקדש לכבוד :** הרב ר' אפרים לייב הכהן כ"ץ ולזכר מרת גולדה כ"ץ ע"ה ולכבוד ר' אהרן הכהן ורעיתו בלהה קנר. **על ידי :** בניהם ר' מרדכי דוד הכהן כ"ץ ורעיתו עדינה לבית קנר, מכסיקו סיטי.
- כרך טז** **הוקדש לזכר :** הרבנית שרה הרצוג ע"ה אלמנת מרן הגרי"א הלוי הרצוג זצ"ל. **על ידי :** מר נסים וגב' רנה גאון, ג'נבה, שווייצריה.
- כרך יז** **הוקדש לכבוד :** בנק המזרחי, לשנת הששים להווסדו (תרפ"ג-תשמ"ג), **לזכרם הטוב של המייסדים ולכבוד המרחיבים.**
- כרך יח** **מוקדש לזכר :** צבי מנחם הלוי בורנשטיין ז"ל. **על ידי :** הוריו מר משה בורנשטיין ורעיתו טובה, תל אביב.
- מוקדש לזכר :** ר' יעקב בן יהודה (אשכנזי) טדסקו ז"ל, ויניציאה פריז, ונוות ביתו יראת בת יוסף לבית סרף ע"ה. **על ידי :** קרן טובה וברכה.
- כרך יט** **הוקדש לכבוד :** הגאון ר' יוסף דוב הלוי סולוביציק ראש ישיבת רבנו יצחק אלחנן בניו-יורק. **על ידי :** הסתדרות הרבנים דאמריקה והסתדרות הרבנים דאמריקה בא"י
- הוקדש לזכר :** ר' זלמן ורעיתו שושנה יעקבזון ז"ל. **על ידי :** בנם דניאל יעקבזון, תל-אביב.
- כרך כ** **הוקדש לכבוד :** נדיבי לב, מוקרי תורה, וידידי מפעלינו בארה"ב ובקנדה שעזרו להופעת כרך כ' של האנציקלופדיה התלמודית.
- הוקדש לזכר :** משה זאב הלוי וברכה ברנשטיין ז"ל, ברוקלין, ניו יורק. **על ידי :** משה ודבורה ליפשיץ, וקרן טובה וברכה.

- כרך כא** הוקדש לזכר: מרת אסתר מלכה פאלק ע"ה בת הרב יצחק איזיק יעקב שענפעלד ז"ל. על ידי: בעלה דוד פאלק, לורנס, ניו-יורק.
- כרך כב** הוקדש לזכר: ההורים ר' חיים הירש ושפינצר פאלק ז"ל, ואשתו מרת חנה פאלק ע"ה. על ידי: בניהם ר' אלימלך דוד ויצחק פאלק, ניו יורק.
- כרך כג** הוקדש לזכר: הרב אליעזר בן הרב חיים משה הלוי לוין זצ"ל וואשקי-ליטא, דטרויט-ארה"ב ולזכר הרבנית שרה מנוחה לוין ע"ה והרבנית אסתר ויין ע"ה, ולכבוד הרב זאב ויין, שיקגו-ארה"ב. על ידי: בניהם ר' דוב בערל ויוכבד ויין, מונסי-ירושלים.
- כרך כד** הוקדש לכבוד: ר' יעקב ז"ל ויוכבד קסטנבוים, ולזכר ר' אהרן ורבקה צאהלער ז"ל ולכבוד בניהם משה ואסתר קסטנבוים וב"ב, אליהו ואסתר קסטנבוים וב"ב דוד וטובה לאה קסטנבוים וב"ב, יעקב שלום ולאה רחל אולך וב"ב. על ידי: אשר זליג וזהבה גולדה קסטנבוים, ירושלים.
- כרך כה** הוקדש לזכר: ר' יהושע שמחה ב"ר רפאל מרגולין ז"ל ובתו מרת איטא לאה ב"ר יהושע שמחה ולכבוד אשתו מרת רחל מרגולין. על ידי: בתם מרת עלקא שרה מרגולין רבינוביץ, ממפיס - מנשסטר ובניה הרב חיים זלמן הלוי ויטמן וב"ב, הרב גדליה הלוי ויטמן וב"ב, הרב משה מרדכי לרפלד וב"ב, הרב דניאל רפאל הלוי ויטמן וב"ב, הרב בערל אברהם הלוי ויטמן וב"ב. ולזכר הרב גדליה הלוי רבינוביץ זצ"ל ואשתו מרת חנה ע"ה ובנם הרב דוד רבינוביץ מנשסטר - בני ברק. על ידי: הרב ליפא רבינוביץ מנשסטר, אנגליה.
- כרך כו** הוקדש לזכר: הגב' ברכה (ברונקה) סטבסקי רבין וינטרוב ע"ה. על ידי: מנהל עזבונה מר כרמי שברץ.
- כרך כז** הוקדש לזכר: יהודה וחנה דוויקו ז"ל. על ידי: מר סילוון דוויקו ורעיתו.
- כרך כח** הוקדש לזכר: הבחור יונדב חיים הירשפלד הי"ד. על ידי: חיים וחיה בולטר ניו יורק - ירושלים.
- כרך כט** הוקדש לזכר: הרה"ח ר' יהושע השיל רייזמן ז"ל. על ידי: בנו ר' צבי רייזמן ומשפחתו, לוס אנג'לס.
- כרך ל** הוקדש לכבוד: הראשון לציון הרב הגאון ר' עובדיה יוסף. על ידי: הנהלת האנציקלופדיה התלמודית.
- כרך לב** הוקדש לזכר: הרה"ח יהושע השיל רייזמן ז"ל ומרת הלינה שיינדל רייזמן ע"ה ולזכר אהרן יעקב קורנווסר ז"ל. על ידי: ר' צבי רייזמן ובני משפחתו, לוס אנג'לס.
- כרך לג** הוקדש לזכר: הרה"ח יהושע השיל רייזמן ז"ל ע"י ר' צבי רייזמן ובני משפחתו, לוס אנג'לס.
- כרך לד** הוקדש לכבוד: מר פטר גרובר. על ידי: מר אדוארדו אלשטיין, בואנוס איירס, ארגנטינה.
- כרך לה** הוקדש לזכר: יהודה ז"ל וחנה ע"ה דוויקו. על ידי: מר סילוון דוויקו ורעיתו.

הוקדש לזכר : הרה"ח ר' בנימין בן ר' יהודה אליהו שימל ורעיתו מרת שרה ולע"נ הרה"ח ר' יהושע מנחם יעקב בן ר' יעקב שטיין ורעיתו מרים דבורה בת ר' צבי ע"ה. על ידי : בנם ובתם ר' חיים שימל ורעיתו חנה (לבית שטיין) ומשפחות יעקב צבי, ואברהם משה שימל. ר' חיים גוגענהיים ורעיתו חיה לאה (לבית שימל).

כרך לו **הוקדש לזכר :** הרה"ח ר' בנימין בן ר' יהודה אליהו שימל ורעיתו מרת שרה ולע"נ הרה"ח ר' יהושע מנחם יעקב בן ר' יעקב שטיין ורעיתו מרים דבורה בת ר' צבי ע"ה. על ידי : בנם ובתם ר' חיים שימל ורעיתו חנה (לבית שטיין) ומשפחות יעקב צבי, ואברהם משה שימל. ר' חיים גוגענהיים ורעיתו חיה לאה (לבית שימל).

כרך לז **הוקדש לזכר :** ר' שלמה ב"ר אברהם גרינברג ז"ל ולע"נ מ' נחמה ב"ר אברהם גרינברג ע"ה ולע"נ ר' אליהו ב"ר צבי אריה ויינשטיין ז"ל ולע"נ מרת סימא ב"ר אברהם ויינשטיין ע"ה. על ידי : ילדיהם משה לוי ובלימה ויינשטיין

כרך לח **הוקדש לזכר :** הרה"ח יהושע השיל רייזמן ז"ל ומרת הלינה שיינדל רייזמן ע"ה ולזכר אהרן יעקב קורנווסר ז"ל. על ידי : ר' צבי רייזמן ובני משפחתו, לוס אנג'לס.

כרך לט **הוקדש לזכר :** גיטא בינה הרצוג ע"ה בת ר' זאב וואלף יחיאל ז"ל. על ידי : בנה יעקב ורעיתו חיה שולמית הרצוג

מפתח ענינים **הוקדש לכבוד :** הרב יעקב לסלוי. על ידי : חברה קדישא גחש"א לתל-אביב-יפו.

מפתח מקורות **הוקדש לזכר :** הרב יצחק יהודה בן אברהם דב סוויפט ז"ל, אנגליה, דרום אפריקה, אנגלווד-ניו-ג'רסי, ארה"ב. על ידי : קרן טובה וברכה.

תוכן הכרך

הוראות לשימוש

לוח ראשי תיבות

א-טז מגוֹ דְּנִתְקָא לִיה קְדוּשָׁת דְּמִים נְתָקָא נְמִי קְדוּשָׁת הַגּוֹף

במקדיש אבר לדמיו / במקדיש לזמן / במקדיש לקרבן שאינה ראויה לו / במקדיש פסולים / במקדיש לדמי קרבן שאינה ראויה לו / במקדיש לדמי נסכים / במנחות / בעופות / במקדיש לבדק הבית / כשלא חלה מתחילה / הקדושה שחלה / כשאסור להקדיש לגוף, אם עובר

מְגוּרְשָׁת וְאֵינָהּ מְגוּרְשָׁת ע"ע איבה וע' שאר כסות ועונה

מְגִינֵי סְפָרִים ע"ע הגהה

מְגִילָה; מְגִילוֹת ע"ע כתובים וע' מגילת אסתר וע' מקרא מגילה

יז-עח מְגִילַת אֶסְתֵּר

א. מהותה יח

כתיבתה / כתיבתה לצורך קריאתה / לימודה / תולדות כתיבתה

ב. לשונה כד

לשון הקודש וכתב אשורי / בלשון לעז / להלכה / יוונית / להלכה / יוונית בזמן הזה / הכתב במגילה לוועזית / בשתי לשונות

ג. הסופר ומכשירי הכתיבה ל

סופר הפסול לכתוב ס"ת / שאינו בהנחת תפילין / ממזר / אינו כותב לשמה / העור שנכתב עליו / עיבודו לשמה / מידות היריעות / כתיבה בדיו / שרטוטה / אופן השרטוט / גליונות / היד שנכתבת בה / חק תוכות ודפוס / כתיבה מתוך הכתב / הוצאת התיבה מפיו בשעת כתיבה / כתיבה לשמה

ד. צורתה מה

מספר השורות במגילה / אורך השורות / ריחוק בין השורות ובין התיבות / שורות שוות / צורת האותיות והיקף גויל / תגים / פרשיות פתוחות או סתומות / מגילה שחסרה תיבות / השמיט חציה / גדר רובה / הושמטו תחילת המגילה או סופה או ענין שלם / השמיט עשרת בני המן / שינוי לשון המגילה / נכתב בפסול / חסרות ויתרות / ראשי העמודים / סיום המגילה / אותיות גדולות בחלק מהמגילה / כתיבת נקוד וטעמים בה / כתיבת הברכות בה / ציורים

ה. כתיבת עשרת בני המן נט

צורת כתיבתם / פסול המגילה כשלא נכתבו כראוי / תיבות "איש" ו"עשרת" / מנין השורות / רוחב השמות / שיעור מקום חלק בין כתב לכתב / ו של ויזתא / כתיבתם בעמוד נפרד / אותיות גדולות

ו. תפירתה ע

תפירת כל היריעות / חוט התפירה / מספר התפירות / מקום התפרים / צורת התפר / הוספת תפירות בחוטי פשתן / מקום קשרי התפרים / שיור מקום מחוץ לתפר / עמוד לגלילת המגילה

ציורים לערך מגילת אסתר – אופנים שונים של כתיבת שמות בני המן עט-פד

מגילת סוטה פה-קייב

א. המגילה ותוכנה פה
תוכן המגילה / לשון הכתיבה / כתובה בסדר אחר / מגילה חסרה / כשכתב יותר /
קדושתה לטומאת ידיים / גניזתה / בעלי הקלף

ב. הכותב צב
כתבה זר / כהן שאינו כשר לעבודה / קטן / חרש ושוטה

ג. מכשירי הכתיבה צה
הדבר שנכתבת עליו / עור של איסורי הנאה / עור בהמה טמאה / עיבוד העור לשמה / כתב
שאינו יכול להימחק / צבע הכתב

ד. כתיבתה ק
אינה "עבודה" / שרטוט / שרטוט אחר הכתיבה / הכתב / מחה חלקה לפני שנשלמה / לשמה /
פרשת סוטה שבספר תורה / כתיבה בסתם / כתיבה כסדרה / על שתי חתיכות / בשני עמודים /
הנחת גליונות / שלא מתוך הכתב / כתיבת האזכרות / כשנכתבה בלילה / מקום הכתיבה

מגילת תענית קייג-קנב

א. הימים הטובים קייג
א' בניסן עד ח' בו / ח' בניסן עד סוף פסח / י"ד בניסן / אייר / יום שנכבשה מגדל צור /
ט"ו וט"ז בסיון / יום שהסתלקו עוררים מיהודה ומירושלים / יום שנתבטל ספר דיני הצדוקים /
ט"ו באב / יום שבו פסקו מלדון בדיני הצדוקים / אלול / ג' בתשרי / מרחשון / כסליו /
חנוכה מכ"ה בכסליו / סילוק הצדוקים מהסנהדרין / ב' בשבט / כ"ב בשבט / כ"ח בשבט /
ח' וט' באדר / י"ב באדר / י"ג באדר / פורים בי"ד וט"ו באדר / ט"ז באדר / י"ז באדר /
כ' באדר / כ"ב באדר / כ"ח באדר / ראש חודש / זמן עצי כהנים והעם / בשנה מעוברת

ב. דיניהם קכו
הספר ותענית / בימים שלא נזכר במה נאסרו / הימים שלפניהם ושל אחריהם / להלכה /
הספר ותענית בימים אלו / התענית האסורה / תענית שעות / תענית חובה בימים שלפניהם
ושלאחריהם / ביטולם מחמת פורענות / ביטולם מחמת גזירה / משתה שמחה והלל

ג. המגילה קלח
כתיבתה / הטעם שנקראת מגילה / הטעם שנקראת "מגילת תענית" / חשיבותה / טעם
כתיבתה / הוספת ימים טובים / ימי תענית שנוספו בה / חובת התענית

ד. ביטולה קמד
טעם ביטולה / חנוכה / פורים / הספר ותענית בי"ד וט"ו באדר / זמן עצי כהנים והעם /
ראש חודש / י"ד וט"ו באדר ראשון / י"ד באייר / ט"ו באב / ימים שאינם קשורים למקדש /
תענית ציבור בימים שבטלו / נפילת אפים / כשיבנה המקדש

מגלה ראה מגילה

מגלה פנים בתורה (שלא כהלכה) קנג-קסד

א. מהותו קנג
שמו / אופנים שונים / הממעט בעסק התורה / המפרש דברי תורה שלא כהלכה / הטועה
בפירוש התורה / בגזירות חכמים

קס

ב. חומרתו ודיניו

כפרת יום הכפורים והמיתה / חשד בשאר עבירות / נידוי

מגילות ראה מגילה; מגילות

מגילת וכו' ע"ע מגילת וכו'

קסה-קפב

מגע

קסה

א. הטומאה

קסח

ב. גדרה

נגיעה באונס / מגע ע"י דבר אחר / דבר המחובר לגוף / תחבושות וביוצא / שחין שאדם מקפיד עליו / גלד המכה / לכלוכים / תכשיטים / צבע שאין בו ממש / צפורן מדולדלת / אבר המדולדל / עור העומד להיחתך / בית הסתרים / קמטים / בית החיצון שבאשה / שינים / חייך / מקום אבר שנחתך / בכלים / חומרתה

קעח

ג. בצירוף נגיעות

קפג-קצח

מגרש

קפג

א. מהותו וגדרו

מידתו / מקום שדות וכרמים / מגרש בערי ישראל / האמות בהן מודדים / מקום המגרש / שדות וכרמים

קפח

ב. האיסור לשנותו

בערי הלויים / שינוי מגרש ושדה בערי ישראל / ערי הכנעני שכבשום ישראל / בעיר שאינה מוקפת חומה / בחו"ל / עיר שחרבה / הרחבת העיר / בזמן הזה / אופן עשיית מגרש לשדה / זריעת מאכל בהמה / הנחת חפצים / עשיית שדה למגרש / מגורים / קבורה / מלקות / שיעור האיסור

מדאפקרא נפ'שה וכו' ע"ע יחס: תליה בבוועל ידוע

מדקבר ע"ע רשות הרבים. וע"ע ברכות הודאה וע' יום טוב שני של גליות: ההולך ממקום למקום

קצט-רח

מדבר שקר תרחק

גורם לבעל דין לשקר / חשש שדיין יסמך על שקר / איום בשימוש בשקר / טענת שקר כדי להעמיד דין אמת / צירוף לעדות עם פסול / עדות פסול שאינו ידוע / טענה שנראית לטוען כשקר / ספק שקר / דבר המובן כשקר

רט-שנד

מדומע

ריא

א. שיעור הביטול

לשון מדומע / מן התורה / מדרבנן: בתערוכת מין במינו / דבר שיש לו מתירים – בזרים ובטומאה / לסוברים מין במינו אינו בטל / בתערוכת מין בשאינו מינו / כשאין כהן לטעום / מינו ושאינו מינו / בדבר שאינו נבלל / בדבר חשוב / מערב בידים / דיני תערוכת / תרומה שחזרה למקומה / מדומע שהתערבו בו חולין / ריבה עליו בידיים במזיד / עירב בשוגג / כשהתערב חלק מהמדומע בחולין / כשהתערב במדומע מורם ממאה / מדומע שהתערבה בו תרומה / הנאסר בדימוע

ב. התרומה המדמעת
הנכלל בתרומה / חצי שיעור / תשלומי תרומה / תרומה טמאה / ביכורים / כשלא ראו פני הבית / תרומה דרבנן / תוספת תרומה / תרומת עציץ / בתרומה ויחזור ויתרום / תרומת מעשר של דמאי / גידולי תרומה / ספק תרומה

ג. איסורו כשהתרומה אינה בטילה
איסורו / גדר דין דימוע / מדומע מה"ת: בטומאת הגוף / מדומע מדרבנן: בטומאת הגוף / בטומאות דרבנן / להפסידו ולטמאותו / עונש אכילתו במזיד

ד. דיניו
נתינה לכהן / מכירתו לגוי / שאלה / לבטל לכתחילה / תשלומי תרומה / טלטולו בשבת / למנחות ונסכים / לביכורים / לתשלומי תרומה / גידוליו / כשנדמעה בטבל / בחולין טמאים / תרומה טמאה שנדמעה / תרומה טמאה בהקדש

ה. החלק החשוב כתרומה
חיובו בחלה / בדמאי / שלישי לטומאה / מגע טבול יום / כשיש כזית בכדי אכילת פרס / נפל למקום אחר / בתערוכת שדרכה להיבלל / הטעם שאין חשוב כולו תרומה / אין רובו חולין

ו. בספק
בספק אם נדמע / כשאבד מהמדומע / הנפילה המתרת / שיעור הדימוע הניתר בנפילה / דיניו כשהנפילה אינו מתרת

ז. כשהתרומה בטלה
דין הרמה / כשאין הפסד לכהנים / מין בשאינו מינו / כשהרים ממקום אחר / כשנפל אחד מהמדומע / ספק תרומה / בדמאי / כשנדמעה בו תרומה טמאה / דינו קודם הרמה / אם חייב בחלה / טלטולו בשבת / דימועו

ח. ההרמה
אופן עשייתה / בלא הפרשה / נתינת דמים / ההרמה ממקום שבכלל הספק, ושההרמה מתירתו / מכל המדומע או מחלקו / ע"קטן ואחר / בשבת / במדומע מתרומה טמאה

ט. המורס והשיריים
דין המורס / מורס משני מקומות / דימועו / גידולי המורס / השיריים / כשנדמעה בטבל: המורס / כשנדמעה בחולין טמאים: המורס / אכילת השיריים / תרומה טמאה בחולין טהורים: המורס / אכילת המדומע / כשנדמעה בחולין טמאים

מְדוֹר אֶלְמָנָה ע"ע אלמנה

שנה-שעו **מְדוֹרוֹת הַגּוֹיִים**

א. הטומאה וגדרה
גדר הטומאה / הטומאה / חומר הטומאה / בחוץ לארץ / עיירות המובלעות בארץ ישראל / באיסור טומאה לכהנים / לדבר מצוה

ב. הגוי
שם
עבד וכותי / נשים / קטן וסריס / בכבוש תחת רבו / משך זמן הדיור

ג. המדור
שם
שאר דרים בהם בקביעות / מקומות הסמוכים למדורות / עיר שחרבה

ד. שמירה המצלת מטומאה
שם
שמירה בנכנס ויוצא / עבד / אשה, סריס וקטן / בהפסקת השמירה

ה. טהרתם
שם

מדות (טובות ורעות) ע"ע גאווה וע' דרך ארץ: במידות ודעות וע' חנפה וע' ישראל:
במעלות ומדות וע' כעס וע' ליצנות וע' ענוה וע' עזות פנים וע' קנאה וע' רחמנות

מדות (של רחמים) ע"ע שלש עשרה מדות

שעז-תיב מדות ומשקלות (שיעוריהם)

א. מידות אורך ושטח
מידות אורך / מהלך יום / כבדת ארץ / אמות שוחקות ועצבות / טפחים שוחקים ועצבים /
באצבע / במיל ופרסה / הגדלת המידות / מידות שטח / צמד

ב. מידות נפח
מידות נפח בסיסיות / לתך / אדריב / עומר / אישישה / קפיזא / תומן / עוכלא /
ברזינא / קורטוב / משורה / מודיא / קורט / שיעור הגודש במידות היבש / שינוי מידות
הנפח / גודל מידות נפח לפי מידות אורך / במידות שוחקות או עצבות / שיעור מידות נפח
לפי משקל

ג. מידות זמן
שעה / חלקי השעה / לחישוב לוח השנה ומולד / זמן לפי הילוך / שישים נשימות

ד. משקלות
ליטרא / מטבע / סוגי המטבעות / ביהודה ובגליל / מטבעות זהב / משקל מטבעות זהב
ביחס למטבעות כסף / מטבעות ממתכות אחרות / מנה / ככר / קנטר / תרטימר / גרה /
פרס / רבעא דרבעא של פומבדיתא / אונקיא / גרמס / עוכלא

ה. הכרעה בסתירה בין המידות
בסתירה שבין אצבע לאמה / בסתירה שבין רוחב האגודלים למידות הנפח / בסתירה שבין
רוחב האגודלים למדידת נפח לפי משקל

תג-תכ מדות ומשקלות (במקדש)

א. המדות והמשקלות שבמקדש
מידות היבש / מידות הלח / המשקלות / האמות

ב. שימושיהם
שימושי מידות היבש / שימושי מידות הלח / לוג ומחצה / שימושי המשקלות / שימושי האמות

תכא-תע מדות ומשקלות (השימוש)

א. עשייתם
המצוה לדקדק בעשייתם / במנין המצוות / האיסור לעשותם חסרים או יתרים / שלא על מנת
למדוד ולשקול / הטמנת משקל במלח / שעת האיסור / כשלא נשתנה המשקל מחמת המלח /
עונש העושה אותם חסרים או יתרים / החומרים מהם עושים את המשקלות / מתכת / זהב /
כסף / משקלות לדברים יבשים / עשייתם על פי מנהג המדינה / תיקון המאזנים / המוחק /
שיעורי המשקלות / שיעורי המדות / מדות קטנות / קינוח המדות / קינוח המשקלות
והמאזנים / לדברים יבשים / במקום שאין מקפידים / חובת עשיית משקלות / הוספה על
המדות והמשקלות / לפחות מהמדות והמשקלות / עונשם וחומרתם / פיקוח בית דין

ב. המדידה והשקילה

תמג

האיסור להונות בהם / במנין המצוות / גדר האיסור / חומרתו / מלקות / מדידת קרקע בימות החמה והגשמים / הרתחה במדידת דבר לח / השעה בה עבר באיסור / הטפת שלש טיפין / שינוי מהמנהג באופן המדידה / שינוי מהמנהג בכלי המדידה / חלוקת השקילות / שקילה במשקל של רבע ליטרא / תשלומי האונאה / אונאת עכו"ם / תשלומי אונאת גוי / בפחות משה פרוטה / כשהמתאנה אינו מקפיד / הטעיה בלא חיסור ממון / ליטול ממון המגיע לו / כשנהגו בה רבים / בבן נח

ג. חיוב התוספת

תסב

הוספה על המשקלות / על ידי הכרעה / שיעור ההכרע / בשקילת פחות מליטרא / בדברים שמשקלם רב / במאזנים שהקנה שלהם גדול / מדידה במדה דקה וגסה / חלוקת השקילות / בשלשת רבעי הליטרא / שיעור התוספת / מקור השיעור / שינוי ממנהג המקום / תיקון המאזנים / תוספת לגוי / בן נח בתוספת / במקום שנהגו שלא להוסיף

מדות שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן

תעא-תקנב

א. מהותן וכחן להלכה

תעא

מנין / מקורן ותוקפן / לענין אזהרה ועונש / דרשה בלא קבלה / דרשה שלא הוזכרה בתלמוד

ב. המידות של ר' ישמעאל

תפב

ג. המידות של הלל הזקן

תפח

פירוט המידות של הלל / שני כתובים / כיוצא בו במקום אחר / הטעם שלא מנה שאר י"ג מידות

ד. המידות של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי

תצג

ריבוי / גם / אף / ריבויים נוספים / מיעוט / רק / מן / מיעוטים נוספים / מיעוט כמה דברים / ריבוי אחר ריבוי / מיעוט אחר מיעוט / קל וחומר מפורש / קל וחומר סתום / גזרה שוה / בנין אב / דרך קצרה / דבר שהוא שנוי / סדור שנחלק / שינוי סדר המלים / דבר הבא ללמד ונמצא למד / כלל שאחריו מעשה ואינו אלא פרטו של ראשון / מעשה שאחריו כלל / דבר גדול שהוא נתלה בקטן הימנו / שני כתובים המכחישים זה את זה / דבר שהוא מיוחד במקומו / דבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר / דבר שנאמר במקצת ונוהג בכל / דבר שנאמר בזה והוא הדין לחבירו / דבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין לחבירו / דבר שהוקש לב' מידות נותנים לו כח יפה שבשתייהן / דבר שחבירו מוכיח עליו / דבר שהוא מוכיח על חבירו / דבר שהיה בכלל ויצא מהכלל ללמד על עצמו / דבר שהיה בכלל ויצא מהכלל ללמד על חבירו / משל / כנגד / רמז / גימטריא / נוטריקון / מוקדם ומאוחר שהוא בענין / מוקדם ומאוחר שהוא בפרשיות / הטעם שלא מנה ר' ישמעאל את הל"ב מידות / הטעם שלא מנה ר"א בן ריה"ג מקצת מ"ג מידות

ה. מידות נוספות

תקטט

הקש / סמוכין / וי"ו מוסיף על ענין ראשון / להפסיק / נקוד / סירוס וגרעון והוספה / פרט וכלל ופרט / שני כללים הסמוכים / אל תיקרי / אותיות מתחלפות / לשונות האומות / הואיל וגלי גלי / עירוב פרשיות / טעמא דקרא / מקרא יוצא לכמה טעמים / דבר שנאמר סתם / שם שנוצר בשני מקומות / לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש / אין מקרא יוצא מידי פשוטו / קרא כדכתיב / פירוש מקראות סתומים / תולים את הקלקלה במקולקל / שנה עליו הכתוב לעכב / לעבור עליו בשני לאוין / "היכא דאיכא למדרש" / אידי / שבקיה לקרא / שני כתובים הבאים כאחד / פרשה שנאמרה ונשנית / תפסת מרובה לא תפסת / לחומרא מקשינן / מקרא נדרש לפניו / דון מינה / יש אם למסורת / דורשין תחילות / דין שתחילתו להחמיר וסופו להקל / אפשר משאי אפשר / חידוש / דינים שאינם נלמדים זה מזה

מדינת ע"ע מסית ומדיח. וע"ע לאו שבכללות וע' עיר הנדחת

מדינה ע"ע ארץ ישראל: שלש ארצות וע' הלכות מדינה וע' חמר מדינה וע' כסף צורי; כסף מדינה וע' מנהג המדינה וע' שליח להולכה. על מכת מדינה, ע"ע חוכר. על מדינה בניגוד למקדש, ע"ע אין שבות במקדש וע' בית המקדש וע' הוגה את השם

מדמע ע"ע מדומע

מדמע ע"ע הזק שאינו ניכר

תקנה-תקפב

מדף

תקנו

א. שמו ומהותו

טומאות נוספות הקרויות "מדף" / הוראת השם "מדף" / מהותו / המוגבה מחמת הזב / הניסט על ידי הזב / אבן מסמא / בכלי שמיעוטו נישא על גבי הזב / באדם שמיעוטו נישא על גבי הזב / המוגבה על ידי זב וטהור / בדבר שאין דרכו להיות נישא / בדבר שאינו ראוי למשכב / באדם ואוכלים ומשקים / כלי חרס / בבית הסתרים ובטומאה בלועה / תחתונו של זב

תקסז

ב. טומאתו

מקור הטומאה מהכתוב / מן התורה / ראשון לטומאה / ביחס לטומאת הסט / טומאת אדם לענין פרה

תקעו

ג. המטמאים

הזב וחבריו / בבוכל נדה / במצורע

תקעה

ד. בחיבורים

כלי בשעה שנישא על הזב / אוכלים ומשקים בשעה שנישאים / אדם בשעה שנישא

מדקדק ע"ע אורג

תקפג-תרמח

מדקס

תקפג

א. המטמאים מדרס מן התורה

זב וחבריו / מרכב זב וחבריו / זב וזבה שלא ראו שלש ראיות / בועל נדה / מצורע / אבן המנוגעת / בגד המנוגע / בעל קרי, מת וטמא מת / דם נדה / משכב / עבודה זרה / זב וחבריו שמתו

תקצד

ב. המטמאים מדרס מדרכן

מטמאי מדרס שמתו / זמן טומאתם / טהורים שמתו / טומאה למפרע בראיה שתי ראיות של זוב / נדה יולדת וזבה דרבנן / גוי / גוי שמת / עבד שמל ולא טבל / כותים / עם הארץ / אשת עם הארץ

תרא

ג. הנטמאים במדרס

בכלי ובחפץ שאינו כלי / מיני הכלים הנטמאים במדרס / העשוי ממינים שונים / שאין במינו טהרה בטבילה במקוה / כלי חרס / כלי זכוכית / כלי גללים אבנים ואדמה / מן הגדל בים / מן העוף / פשוטי כלי עץ ועצם ועור / כלים הבאים במידה / תשישו / שמשמש מעשה קרקע / העשוי למלאכה ולמדרס / שאינו עשוי להנאת מדרס / מדרס שאינו נוח / מדרס

תוכן הענינים

שאינו רגיל / המשמש לפעמים למדרס / אינו עשוי לרובו / מדרס שאינו שלו / השיעור / כשבטל תשמישו למדרס / גדר מרכב

ד. אופן קבלת הטומאה
אופן נשיאת הטמא המטמא מדרס / משכב בלי מגע / נתלה / בנישא חלקו / מסייע לנשיאת הטמא / כשבפני עצמו אינו נושא רובו / שעיקר משענתו עליו / בגדי נושא טמא / נישא על מיעוט המדרס / אבן ובגד המנוגעים

ה. חומר הטומאה
מדרס בועל נדה / מדרס מצורע ושאר טמאים / במדרס שאינו שלו / בטמאים שמתו / גדר הטומאה

ו. האופנים שמדרס מטמא
בנישא חלקו / בנישא על חלק מהמדרס / מדרס הנושא או מסיט את הטהור / משכב ומושב בטומאת בגדים בחיבורים / מרכב בטומאת בגדים / גדר משכב מושב ומרכב

מדרש ע"ע אגדה

מדרש פתוקה ע"ע כתובה

מדת חסידות **תרמט-תרעח**

א. גדרה ודיניה
האנשים הנוהגים בה / מידת חסידות ולצאת ידי שמים / מידת חסידות וחומרא / חיוב הבן במנהג חסידות של אביו / כשמפסיד לאחרים ממון / כשמבזה או מצער אדם / כשמונע עונת אשתו / נעשה חסיד אחר הנישואין / מידת חסידות המביאתו לתרעומת / בפני חכמים שאינם מחמירים / נאמנות שלא נהג במידת חסידות / הוראה לאחרים בחשש מחלוקת / במאכל בלוע

ב. בממון
בממון שהופקר שלא מרצון בעליו / באונאה שעבר זמן תביעתה / במזיק מתנות כהונה / בעשיר שנטל מתנות עניים / חזרה מדיבור / ביש עליו תרעומת

ג. באיסורים
מסוכנת / בהמה שהורה בה חכם / שאר איסורים שהורה בהם חכם / אכילת בהמה שלא הורמו מתנותיה / ויתור על ממון במקום נדנוד עבירה / לסמוך על אמתלא / באכילת חלב אחרי בשר / יציאה מארץ ישראל / הבטה בפני גוי ושותפות עמו

ד. במצוות
הנהגות שנזכרו בתלמוד / בספק מצוה מדברי סופרים / הנחת תפילין כל היום / אבלות במועד בדברים שבצינעה

ה. בדינים שונים
נדוי תלמיד חכם / במידות ודעות / לבישת הבגדים בצניעות / תשמיש המיטה בשני רעבון / יניקת תינוק ישראל מנכרית / הלואה בלא עדים / עבודת פרך בעבד כנעני

מדת סדום ע"ע כופים על מדת סדום

מה הצד ע"ע בנין אב

מה פת בית דין יפה ע"ע כח בית דין

מה לי הם מה לי דמיהם ע"ע גזל וע' מעמד שלשתן וע' משתרשי וע' מתנה על מנת להחזיר
וע' מתנות כהונה וע' סאה בסאה וע' פסיקה וע' רבית וע' שוה כסף וע' תנאי

מה לו (לי) לשקר ע"ע מגו

מה מכר ראשון לשני, כל זכות שתבוא לידו **תרעט-תשכב**

א. העברת הזכויות ללוקח
במתנה, ירושה והקדש / בשעבוד / בטורף מלקוחות / זכויות הבאות לאחר המכירה /
בטענת החזרת המקח / "טענין" משום "מה מכר" / חליטת בתי ערי חומה

ב. הזכויות
בזכויות שונות / זכות מכח "אי אפשי בתקנת חכמים" / זכות סילוק לקרקע אחרת / זכות
שאינה ממונית / לעשותו בעל דין / זכות שאינה בגוף הדבר / זכות מכח טענת החזרת המקח
("אי שתקת") / חיוב שמירה / זכות מכח "ועשית הישר והטוב" / זכויות שניתנו למוכר
בלבד / זכויות שאינן שייכות ללוקח / חליטת בתי ערי חומה להקדש / זכויות מתקנת
השבבים / בא מכח גוי / זכות מספק / שאינו זכות ללוקח / שאינו זכות למוכר אלא ללוקח

ג. שאין ללוקח יותר מלמוכר
בזכויות שונות / במוכר קרקע משועבדת / בטענה שהמוכר אינו נאמן בה / חיובים שאינם
בגוף הדבר / זכויות מכח "ועשית הישר והטוב"

מה מצינו ע"ע בנין אב

מה נשתנה ע"ע הגדה: הגדה בדרך תשובה

מה שקנה עבד קנה רבו ע"ע אין קנין לעבד בלא רבו וע' עבד כנעני

מהדרין ע"ע חנכה: החיוב וההדור

מהיום ולאחר זמן **תשכג-תתסב**

א. לאחר זמן
גדר הדין / הדינים בתוך הזמן / רצון בשעת החלות / ההבדל ממעשה על תנאי / כשלא אמר
שלא יחול אלא לאחר זמן / כשניתן לפרש שכוונתו לשייר לעצמו זכות / בנותן מתנה /
כשהחזיק הקונה בחפץ מיד / כשהמעשה פלג בהגיע הזמן / ב"אמירה לגבוה כמסירה
להדיוט" / בתרומה שאינה יכולה לחול אלא מיד / בשכיב מרע שהקדיש את כל נכסיו / שעת
הזכייה בגט / כסף שאינו שוה פרוטה בשעת הנתינה / אינו שוה פרוטה בשעת החלות

ב. כשכלה קנינו
בקידושי שטר או ביאה / בקנין חליפין / בקנין חזקה / בכסף / בשטר הנמצא ברשות
המקבל בהגיע הזמן / במשיכה, ונמצא בהגיע הזמן ברשות הלוקח / בשטר הנמצא בהגיע הזמן
באגם / להלכה / במשיכה, ונמצא בהגיע הזמן באגם / בחפץ שיצא מרשותו באמצע /
בדברים החלים על ידי אמירה / באמירה לגבוה / בהפקר

ג. כשיש מניעה מלחול **תשסב**

כשבתוך הזמן חלה חלות אחרת / כשנתבטלה החלות השניה / במת תוך הזמן / במתנת שכיב

תוכן הענינים

מרע / בנשתטה תוך הזמן: בגירושין / בתרומה / בקנין וקידושין / בנשתטה, בדבר שלא בא לעולם / בחזר ונשתפה / בישן בסוף הזמן

ד. בחזרה

חזרה בתוך הזמן, על ידי מעשה / חזרת האשה מקידושין, על ידי דיבור / חזרת האיש / חזרת האיש מגירושין / חזרה מקנין / מהקדש / חזרה מהקדש, על ידי מעשה / חזרה מהקדש שכיב מרע / חזרה מנדר, על ידי דיבור

ה. מהיום ולאחר זמן

בקידושין וגירושין / כשנתקדשה לאחר בתוך הזמן / הלכה / כשנתקדשה לשלשה / הלכה / כשסוף זמנו של השני מאוחר / כשמת השני או גירשה / איסורה לכל העולם / בקנין / בהקנה לאחר בתוך הזמן / זכיה בפירות שבתוך הזמן / בגט שחרור / בהפקר / בהקדש / בדבר שלא בא לעולם / כשמת קודם שבא הדבר לעולם / מעשה המונע מהחלות הראשונה לחול / כשפירש שהחלות תתחיל מיד ותיגמר לאחר זמן / במפרש את דבריו / כשודאי יכלה קנינו / כשאפשר שיכלה קנינו / באומר "מהיום" לבסוף / בלשון שלילה / "מהיום לאחר זמן" בלאו / כשזמן החלות עשוי להיות מיד / בדבר שאינו יכול להקנותו עכשיו

ו. מהיום ולאחר מיתה

בגירושין / מעכשיו ולאחר מיתה / בקידושין / בקנין

ז. בתורת חלות מתמשכת

גדר הדין / חלות למפרע / שיור בקידושין או בגירושין / במת בתוך הזמן / הטעם שאין זה כקידושי חצי אשה / איסורה לעולם / דינה לענין יבום / בהפקר / בהקדש / הפירות שבתוך הזמן / גירושין בתוך הזמן / כשקידושי הראשון לא יגמרו / חזר וגירשה בתוך הזמן / התחלת חלות, להפקיע קדושת הגוף / כשכלה קנינו / כשבסוף הזמן היה השטר או החפץ באגם / כשיצא מהאגם באמצע / חזרה בתוך הזמן / כשיש לפרש שאין כוונתו שתתחיל החלות מיד

ח. בתורת שיור

בקידושין וגירושין / הטעם שאין זה כקידושי חצי אשה / לענין יבום / בהפקר / גירושין בתוך הזמן / כשכלה קנינו / חזרה בתוך הזמן

מהלך תתסג-תתעו

א. מהלך כעומד

גדר מהלך כעומד / ברשות אחת / בעובר דרך מקום חיוב / המהלך כעוקר חפץ ממקומו / מעביר ד' אמות ברה"ר

ב. שאר דיניו

חשיבותו קביעות: בטומאת מצורע / לענין "מחנה קדוש" / לקנין שביתה / קנין ארבע אמות / במנודה

מהלך פתירה ע"ע עני המהפך בחררה. וע"ע יורד לאומנות חברו

מהרה יפנה המקדש ע"ע בית המקדש: מהרה יבנה המקדש וע' ימות המשיח

נספח לערך מדות ומשקלות (שיעוריהם)

א. הסתירה שבין אופני חישוב המידות

תתעו תתעו / הסתירה שבין אופני החישוב / היישובים לסתירה

ב. שיעורי המידות השונות במידות זמנו	תתפכ
מידות אורך / מידות נפח / משקל הדינר במשקלי זמנו / משקל הליטרא במשקלי זמנו	
ג. טבלאות	תתפט
ד. ביבליוגרפיה	תתצז

הוראות לשימוש

- א. כוכב המסומן אחרי מלה, או אחרי מלים המחוברות במקף, כגון: אותיות*, חמשה-עשר-באב* וכיוצא, מורה שזהו שם של ערך באנציקלופדיה, וידיעת הנושא של אותו ערך מועילה להבנת האמור בערכו (ולפי הצורך יכול הקורא לעיין בערך האמור).
- ב. בשמות של ערכים, המסומנים בכוכבים, שלפניהם באו אותיות השימוש, על הקורא לעיין באנציקלופדיה לפי עיקר השם.
- ג. הכתיב בפנים הערך הוא לרוב מלא, חוץ מפסוקי התנ"ך, הבאים לפי הכתיב שבתנ"ך על פי המסורה. הכתיב של שמות הערכים בא על פי רוב חסר, לפי כללי הדקדוק.
- ד. בסוף כל משפט בפנים הערך (סוף משפט מסומן בדרך כלל ע"י פסיק, ורק בסוף ענין ע"י נקודה), מופיע מספר, המציין להערה שבה מובא מקורו של אותו משפט. לעתים יש משפט ארוך, המכיל, מלבד עיקר הדבר האמור בו לענין הערך, ידיעות שונות שהקורא זקוק להן כדי להבין את המשפט, או שהוא מביא דעות שונות בענין אחר, שרק לפיהן קיים הדין המובא, וכיוצא; בסוף כל ידיעה או דעה כזו נמצא מספר, המציין להערה שבה מובא מקורה, ואילו ההערה שאליה מציין המספר שבסוף המשפט הארוך, הרי היא המקור למשפט כולו (המכיל, כאמור, מספר ציונים). במשפטים שבהם יש חלק המוקף בקווים מפרידים, אין המקור מתייחס לאמור במוקף, ומקור הדברים שבמוקף מובא בהערה המצויינת על המשפט המוקף. יש שנוספו במוקף כמה מילות הסבר, בלי ציון מקור.
- ה. כאשר מובאים בהערה מספר מקורות לאותו דבר, וכל אחד יכול לשמש בפני עצמו כמקור לכתוב בפנים, הם מופרדים זה מזה ע"י סימן נקודה-פסיק (:). בדרך כלל מובאים המקורות לפי סדר כרונולוגי.
- ו. כאשר מובאים דברים ממקור המסתמך על דברי מקור קדום לו, או על דין ידוע, הרי בדרך כלל במשפט הראשון בהערה מובא אותו מקור קדום או המקום בו נתבאר אותו הדין, (או הפניה למקום אחר באנציקלופדיה, ששם מובא אותו הדין ומקורותיו), משפט זה מסתיים תמיד בנקודה. ובמשפט הבא אחריו מובא המקור, המסתמך על אותו מקור קדום או על אותו דין.
- ז. משפטים בהערה המסתיימים בנקודה, כל אחד מהם עומד בפני עצמו, ואינו המשך למשפטים הקודמים לו, אלא סובב על האמור בפנים, (לדוגמא: רש"י שם, אבל הרמב"ן מפרש בע"א. וכ"כ הרמב"ם שם. פירושו שהרמב"ם כתב כמובא בפנים בשם רש"י, ולא כרמב"ן, אבל אם כתוב: רש"י שם, אבל הרמב"ן מפרש בע"א, וכ"כ הרמב"ם שם. אז הרי זה המשך, והכוונה שהרמב"ם כתב כפירוש הרמב"ן, ולא כרש"י). במשפטים הראשונים שבהערה מובאים המקורות לאמור בפנים, ובשאר משפטי ההערה ישנן, בדרך כלל, הפניות להשלמת הענין או הערות על האמור לעיל (בהערה, או בפנים).
- ח. הפניה למקום אחר באנציקלופדיה (באותו ערך או בערך אחר) כלשון "עי' ציון פלוני", כוונתה להפנות את הקורא או לאמור בפנים במשפט המסתיים בציון ההוא, (לעתים המשפט מתחיל באחד מן הציונים הקודמים לציון הנזכר בהפניה, כמבואר לעיל אות ד), או לאמור בהערה שזה מספרה, או לשניהם כאחד.
- ט. דבר המוכח מהמקור המובא לו, אבל אינו כתוב שם במפורש, מובא בתוספת המלה "עי'" לפני המקור.
- י. ספרים שנדפסו במהדורות שונות, ויש הבדלים בחלוקה הפנימית בין המהדורות, בדרך כלל מפנים למהדורה השכיחה בשעת כתיבת הערך. כשיש הבדלים בתוכן ומובא דבר שאינו נמצא אלא בחלק מהמהדורות, מזכירים את המהדורה ממנה נלקחו הדברים.